

strene paa Eben Ezer sagde til mig, at hun ønskede at studere dem. Saadan gaar det, naar man læser noget, der er godt flere Gange, det kan blive dobbelt nyt.

Bed for mig, at jeg maatte lægge alt i Herrens Haand. Man synes nok, man gør det og ved det er det bedste, men man gaar tidt sine egne Veje. Kunde man lære af Jesus som siger: Lærer af mig, thi jeg er sagtmødig og ydmyg af Hjertet. Ja, kunde man lære at omgaaes i Kærlighed, det er det største af alt.

Nu til Slut en venlig Hilsen til alle Venner. Maa I faa et glædeligt nyt Aar i Jesu Navn. A. Mørk.

DEN LILLE OG DEN STORE VERDEN.

Det er kristeligt talt, at jeg er kommen til at tænke paa de to Verdens. Den lille Apostelskare i mer end en Henseende fattige og ringe nok sendte Herren ved sin Bortgang ud i den store Verden til al Verdens Folkelag for at faa disse til at gaa i sig selv, vende Hjerterne mod ham og modtage hans Liv og Fylde.

Men før de enkelte Apostle gik ud, hver sin Vej til Arbejde og Kamp, blev de styrkede i det lille Vennelag ved Ordet, Bøn og Brødet brydelse og kom til at opleve det største, der kan opleves mellem Venner. De naaede til eet Hjerte og en Sjæl. Hvor der er Sandhed i dette, kan man nok forstaa, at alt andet følger med.

Saa gik de fra den lille varme Verden med den strømmende Hengivelse ud i det store, kolde Verden med sin bitre Modstand. De havde Grund nok til — uden at overdrive — at sige: „Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar.“ Ej blot bittert Had men lumsk Angreb oplevede de baade for inden og for uden. Den gamle Slange med sin List og Løgn snoede sig i deres Spor, og den brølende Løve blev heller ikke hjemme. At de paa denne Færd gik med Jesus og han med dem, som han havde lovet, skønner I nok og at de gik til Himlen, da deres Arbejdsdag var til Ende holder vi os forvisset om. Og at Herrens Naade mod dem ikke har været forgæves, heller ikke deres Arbejde for Herren, det ser vi klart. Menigheden grundlagdes derude i den store Hedningeverden og voksede. De ser ud som Oaser i Ørkenen. Nye Kilder vældede frem i disse, saa de bredte sig længere og længere ud, til de helt overrislede den da bekendte Verden. Og Livets Grøde viste sig mer eller mindre frodigt i Forhold til Jordbund og andet.

Saadan gik Kristendommen med sin frelsende og opdragende Magt fremad trods alle Hindringer for Apostlene og deres nærmeste Efterfølgere og naaede allerede paa Kejser Constantins Tid at blive en Magt i den store Verden, hvad enten vi saa tænker paa den Verden i Udstrækning eller i Dannelse og Kultur.

Men der er jo ofte sagt, at den Dag, da Kirken bliver en saadan Magt i Verden, er Verden ogsaa bleven en Magt i Kirken; thi Verden giver ikke sin Magt fra sig uden til noget, den føler sig mer eller mindre beslægtet med. Kan være. I hvert Fald er Farer der ikke blot i Constantins Dage, men vi ser den Gang paa Gang gennem hele Kirkens Historie lige til vore Dage. At Kirken blev, hvad man kalder Stats- eller Folkekirke gennem de mange Hundrede Aar, det er der næppe andet at sige til, end at det maa være Herrens Førelse. Det har jo vist sig klart, at ogsaa under den Form kunde Livet bevares, vækkes og udfolde sig i rig Fylde. Men jeg tror, at som Kirken begyndte frit med at være sig selv uden alt Paahæng, holdende sig til Guds Ord og Sakramenterne, drevet af Guds Aand, fulgt af ham, der har al Magt i Himlen og paa Jorden — saa-

dan vil den ende. Statskirkerne vil falde!; Aa, ja! Men meget af det, som man nu om Dage mener at behøve i Frikirken, vil maaske ogsaa blive uundværdigt.

Men enten den nu er Statskirke eller Frikirke, saa kan den for sit eget Livs som for Verdens Skyld, aldrig opføre sig med at være Missionskirke, ej blot i Hedningeverdenen men her hjemme i selve Kristenheden. For nogle Aar siden læste jeg, at kun to Procent af Berlins Befolkning gik i Kirke. I enkelte større Byer i Europa var det lidt bedre. Jeg talte med en hollandsk Præst. Han mente, at 6-8 Procent Kirkegang i større Byer var meget godt. Og saa ud over Landet! Jo, her trænges til Mission. Glemmer man det, saa glemmer man selv at leve. Og hvad saa? — Den store Mod-sætning er Liv og Død. Dersom nogle drømmer om, at i Frikirken behøves Mission mindre, saa burde Virkeligheden snart overbevise disse om noget andet, ikke blot udad til, men inden for selve Menigheden.

At Herren mener det samme, ser vi klart gennem Tiden. Gang paa Gang har han fyldt et Menneske med den Søgen, der ikke kan tilfredsstilles, før det finder den ægte Perle. Gennemtræt af alt det uægte, som Verden foruden og forinden er fuld af, bliver et saadant Menneske saa glad, naar det finder noget, der er helt ægte, at det uden Prunt sælger alt og køber dette.

Men Perlen er Kristus med den uforskyldte Naade. Den eneste helt ægte, uden Svig, paa vor Jord. Disse taler saa baade med Ord og Liv til andre om Skatten de har fundet, som hverken Møl eller Rust kan fordærve eller Tyve stjæle. Og nogle af disse andre gaar samme Vej, søger og finder. Flokken vokser og arbejder. Og Arbejdet udvides til alle menneskelige Felter, for der skal jo ikke være Ende paa hans Kongerige.

Men — ja her burde jo ikke komme noget Men. Alt synes saa rigtigt og lige til. Men alligevel kommer Historien med sit Men, saa vi er nødt til at tage det med. Men hvordan kan det være, at et saadant strømmende Liv har saa svært ved at holde sig, er udsat for at dampe af, tabe sin første Varme og Grebthed, ofte, som Tiden gaar, allerede i første Slægtled. „Og at det“, som Luther siger og tildels oplevede „sjældent bevares i sin første Friskhed i andet Slægtled.“ Hvordan kan det være, at disse af Gud beaandede Retninger, som han sender til Fornylse og Foryngelse af sin og vor Kirke, ikke holder sig i levende Grøde, men for det meste ender i den gamle Lige-gyldighed og Sløvhed og tilsidst i aandelig Død, selv om Talen og Formerne fra de bedre Tider ofte holder sig temmelig længe?

Herren sender sin lille livsfyldte Verden ud i den store Verden, der drages med Døden, for at erobre den for ham, at han kan give den Liv. Vinder den lille Verden Slaget, lykkes Erobringen i stor Stil, saa den baade vinder og til Dels omdanner den store Verden derude paa saa at sige alle Omraader, saa viser det sig, at det at vinde Slaget derude kan maaske være at tabe Slaget inderst inde. Og man begynder at høre Klager fra de dybeste og fremmeste i den lille Verden over vundet og tabt Slag, men de fleste priser deres Lykke og roser sig maaske lidt over den Fremgang og Udvikling, som alle kan se foregaar derinde.

Af og til viser sig smaa kristelige Samfund — Retninger kan de vel næppe nok kaldes — som ihærdigt prøver at holde paa mer Sammenslutning indbyrdes, lukker tæt til for Verden og fremmede Ideer for at holde paa Varmen og ret leve efter deres Opfattelse. Men naar saadanne har levet en Tid, saa viser der sig noget, der ligner Stilstand, og Køligheden melder sig. Det er nok Arbejde med den

Arbejdsvarme, et større Arbejdsfelt kunde give, der mangler. Verden siver ind med sin Selvgodhed og dens Følge af listende — Smaareve — kan man vel kalde det. Smaaligheden er slem til at vokse sig stor, helt over Hovedet og fange Hjertet, saa det kæler for den. Det elastiske i god Forstand stivner: Ubevægelighed. Talen kommer derfor til at smage af vedtagne, velkendte Talemaader, som alle i Flokken kender ud og ind, men alligevel føler sig forpligtet til at lytte til Gang efter Gang. Ny Impulser, der kunde bringe Grøde fra Dybet, udebliver, hvorfor det hele ofte u-paaagtet arbejder sig af mod Overfladen. Og saa har vi trods alt paahængt Alvor, Overfladiskheden. — Mærkeligt nok, i den kan ofte de alt for spredende og altfor afsondrede Retninger mødes. Men følges har de sjældent Lyst til, for i Fart mod Overfladen gaar hver sin Vej.

De altfor spredende Retninger er modige, saa de behøver ikke at gemme sig bort. De har Raad til Selvgodhed, for deres store alt opfattende Gerninger taler for dem. Ravene kan her vokse sig større og gaa meget friere omkring paa det større Omraade, der udvider sig Aar for Aar. Hvis Smaaligheden har Lyst til at vokse saa lad den om det. I al det store Forehavende hvem bryder sig om den? Ubevægeligheden er der ingen Fare for i al denne Travlhed med mindre det skulde være i Dybet med den stille Grund. Talen er ikke fattig paa Ideer, men den trænger ogsaa til mange paa de meget forskellige Omraader, hvor den har sin Gerning. Det er slet ikke saa nemt for den enkelte at frembringe nok af nye. Men man kan laane. En Retning, der udvider sig har god Kredit. Men den laante Tale og Ide vil smage af Laanet.

Vi ser, at Fristelser og Farer for dem, der slutter sig inde i den lille Verden, og dem, der vover sig ud i den store Verden i Grunden, er de samme. Det er Livet, det gælder. Det er Livet, der kan vindes og bevares, men det kan ogsaa sættes til og tabes. Og naar vi ser, at Retning efter Retning køler af, saa kan man komme til at spørge, om det er nødvendigt, om det, saa at sige, er en kristelig Naturlov, at saadan maa det nu gaa. Og da vil der altid være en Del i vedkommende Retning, der enten i daarlige Undskyldninger prøver at luske sig fra Svaret eller luknet prøver paa at paapege smaa Rettelser, som de nok mener kunde trænges. Men ellers i det store hele synes de, det gaar ret godt. Andre er kommen saa langt, at de kan give skarpe Svar og angribe Idealisterne, som ikke kan nøjes med Livsfattigdom i hvert Fald paa denne Side af Graven. Hver forsvarer jo sit Stade. Men naar man spørger igen, er det nødvendigt, at det skal gaa saa i det enkelte kristne Menneskeliv eller i Retninger, der bestaar af disse Mennesker, saa svarer vi: Nej, det er det ikke. For en har gaaet foran her, vor mægtige og velsignede Frelser. Hvordan bar han sig da ad? Han levede baade i den lille og den store Verden Dag efter Dag. Gik han ikke op paa Bjerget ganske alene, og gik han ikke ud i Myl-derens Tusinder i en vis Forstand ogsaa ganske alene. Jo, det gjorde han. Hvad vilde han paa Bjerget? Leve og styrke sig i nært Samfund med sin Gud og Fader. Hvad vilde han i Myldren? Spredte sit Livsindhold som Sædekorn eller fængende Gnister ud uden at sprede sig selv. En Kraft udgik altid fra ham. Hvorfor? Fordi den altid var der inde til levende Brug. Hvad Forhold han end kom i, fuld Samling havde han altid paa sig selv; tabte aldrig sit inderste Maal af Sigte. Det var, som han midt i Myldren var paa Bjerget og paa Bjerget havde han Myldren med sig.

Missionær Børresen kom fra Santhalistan til København. Venner fik en selskabelig Sammenkomst i Stand for at hilse paa, og gøre Ære af ham, før han skulde paa Rejse omkring i Landet for sin Sag. Stort og dannet Selskab mødte. De hilste jo paa Børresen, vilde jo ogsaa gerne tale med ham og spørge. De svarede over ham, for han var jo Æresgæsten. Jeg ser ham endnu, hvordan han i længere Tid stod med Ryggen lænet mod en Dørkarm, med Mildhedens solide Ro bredt over sig, som Selskabstønden slet ikke kunde forstyrre eller gøre Indhug i. Nej, det var ikke Selvhøjhedens kolde Ro. Men det var heller ikke det flagrende Sommerfugleliv, der ofte rører paa sig i Selskaber. Det var, som han i Selskabets, mer eller mindre lumre Luft, drog Aande fra højere Luftlag, som han plejede. Det var, som han var andet Steds henne især i de smaa Pauser, der blev for ham nu og da. Hvor mon han da var? For mig saa det ud, som han var paa Bjerget med sine køre Santhaler. Skulde han da ikke ogsaa have dem med i Selskabet og vise dem frem der? Jo, jo. Men Bjerget, Bjerget. Det var som en stille uimodstaaelig Magt inderst inde stadigt drev ham med hans Santhaler der opad. — Det var mange Aar siden, Herren havde sat sit Præg paa Børresen og klarere og renere traadte det frem, saa det kunde ses, hvem han tilhørte. At Verden paa mange Maader havde prøvet at udviske dette Præg fra Herren ogsaa i Børresens Liv, er der ingen Tvivl om. Men det var ikke lykkedes den. Naar det kneb gik Børresen paa Bjerget og fik Ligheden med den Gud han der mødte til at træde stærkere frem igen. Lykkes det Verden at udviske Gudspræget i et Menneskeliv, saa sætter den sit Præg — fint eller grovt — paa Mennesket og efterhaanden, som det Præg bliver klarere vil det kunne ses og føles, at det Menneske tilhører Verden. Til dels lige saa med Retninger.

Et er fornødt. Kun et. Men fra dette ene springer Evigheds Kilde og risler ind i vor Hjertes Ager. Stoppes denne Kilde, saa visner alt paa denne Ager, selv om det stod i fagre Grøde. Saa længe denne Kilde faar Lov at friske Hjertets Egne, vil disse ikke blot holdes i Grøde, men nyt vil stadigt spire frem og dufte imod en, som evig Vaarluft.

Nu, jeg har tænkt og tænker paa vort danske Kirkefolk i Amerika. Det er i Forhold til den store Kirkeverden derude kun en lille Verden, som dog hidtil har været stor nok for de fleste af os. Der er sagt, at vi har manglet større Førere iblandt os. Kan være. Men det gør ikke saa meget, blot denne Mangel ikke frister os til at blæse smaat op til stort. Denne vor Verden har ogsaa hidtil levet noget afsondret. Dette har sikkert i hvert Fald et langt Stykke hen ad Arbejdsvejen været vor Styrke. At Svagheden i dette særligt senere hen har vist sig kan ikke undre. Heller ikke kan det undre, at man, naar man ser den, sætter alle Sejl til for at indhente det forsvundne. At nyfødte Iver fristes til at gøre ganske almindelige Ting til et næsten Universalmiddel, er heller ikke saa sært; for det gør den saa ofte ved ny Opdagelser.

Men har vi hidtil til Dels levet i vor lille afsondrede Kirkeverden, saa synes Tiden at føre med sig, at vi nu eller inden længe skal mere ud i den store eller større Verden. Nogle frygter dette. Andre glæder sig dertil. De Præster, der kan Dansk, men i hvert Fald saa som saa Engelsk, de fristes til at holde igen. De Præster, som er født herovre og bedre kan Engelsk end Dansk fristes til at forcere. Jeg har hørt bestemte Udtalelser fra begge Sider, at de beklagede sig, nogle for sit Engelsk andre for sit Dansk. Disse to Hold maa ikke for sin egen Skyld holde igen eller forcere mer end Ret er. Der er slet ikke noget at rose af, at en, som er født og opdraget i Danmark kan Dansk;

men der er heller ikke nogen Ros, at den, der er født og opdraget herovre kan Engelsk. Hvordan skal nu disse to Hold af Præster i Fremtiden komme ud af det, og godt ud af det med hinanden? —

De maa ikke gøre Uret for selv at faa Ret for sine Ideer. De skal slutte sig hjertelig sammen om den fælles Gerning. De maa, hvor det behøves — og hvor behøves det ikke — være overbærende mod hverandre, ærerkendende baade hvad der er gjort og skal gøres. — Der er maaske en tredje Gruppe af Præster, der mener, at de omtrent kan Dansk og Engelsk lige godt. Men denne Gruppe vil endnu være svært lille, naar den skal eftersees.

Det er ikke blot Sproget, der kan friste til at gaa hver sin Vej, men det er ogsaa den lille og den store Verden. De, der har levet i vor lille Kirkeverden, gjort sin Gerning og levet sine rigeste Timer der, hvor kan de andet end Gang paa Gang bade sig i Minderne derom. Men her er mer end Minder. Her er Virkelighed. Og fra denne Virkelighed, en ordnet Kirke med sine Institutioner, er der en Mulighed for at række længe ud og bevare flere af vore egne, som med Rette tilhører os, og sig selv.

De unge, som er fødte herovre og allerede er med i Arbejdet eller tænker paa at komme det, kan man undre sig over at de er svært optagne af at udvide Arbejdsfeltet og har nogen Lyst til at faa mere tidsmessig Skik indad til-paa Skoler og meget andet? Nej, det kan man ikke. Unge Mennesker har Lov til at se mod den Fremtid, der er deres og forsøge med al den Kraft Gud kan give dem, at plante sine Ideer paa denne Fremtids Mark. „Ideer, Ideer, Ungdommens Ideer kender man nok,“ vil maaske en og anden udbrøde, som aldrig kan høre Ordet Ide, uden at komme til at tænke paa noget hult og forlorent, vel sagtens fordi han for længe siden har slaaet sig — i hvert Fald alt for meget — til Ro i Regnekunstens Verden.

Noget af det største, Gud kan give et Menneske er en Ide, der betager det helt gennem Livet, og som det sætter Gudhengiven Villie ind paa at virkeliggøre. En saadan Ide kommer til Verden i en Morgendæmring ikke klart udformet, heller ikke fri for Slagger. Men den Gud, der gav den, har en Smeltedigel. I den har han klaret og rensset manglen lille og stor Ide, saa den blev brugbar til Velsignelse i Livets Virkelighed. Men holdt oppe af Herren, udformet og rensset af ham, ofte saa det sved, sank en saadan Ide aldrig ned i Regnekunstens lave Egne.

Nu, ja! Lille og store Verden, Fortids- og Fremtidsverden glem ikke Bjerget og Myldren.

TIL PRÆSTER OG MENIGHEDER I SJÆLLANDS STIFT.

Inden længe vil Adventsklokkerne atter lyde over Landet, og de vil som saa ofte før ringe det nye Kirkeaar ind og først og fremmest kalde Menigheden til Beredelsen af Julens Fest. Men just ved Indgangen til dette Kirkeaar kan vi ikke andet end standse og betænke, hvor store og afgørende de Omskiftelser er, som siden sidste Advent er gaaet hen over os, og saa betænke vor Stilling overfor disse nye og delvis saare vanskelige Forhold.

Først af alt melder sig da Tanken om, at der i den Forstand er kommen Fred paa Jorden — og at Menneskene forsaavidt har beredt sig vel paa at holde Jul — at Folkelagene har afbrudt Kampen, og inden længe tør vi vente, at Vaabnene nedlægges og Fredens Gerning atter uhdredet kan øves. I fire onde Aar har det været den kristne Menigheds Bøn: „Herre, gør Du en Ende paa denne Krig og dens Rædsler!“ Lad os da, nu da Gud har ladet det ske, som vi i de

sidste Uger har oplevet, „vende tilbage“ og give ham Æren. Lad os takke ham, fra hvem al god Gave og al fuldkommen Gave kommer, at han har skænket Menneskeheden Fred.

Men til denne Tak vil vi føje en anden, Takken fordi vi her i vort Land blev bevarede for Krigens Rædsler; ogsaa vil vi i vor Tak mindes den Gerning, som er øvet af de Mænd, der i disse svære Aar har baaret Ansvarets Byrde. Og lad os vel huske, at naar vi blev sparede, da var det ikke, fordi vi var bedre end hine andre Folk, der maatte gaa gennem de svære Lidelser; lad os ydmyge os for Guds Ansigt og bekende, at vi ikke har fortjent hans Naade og Beskærmelse. Derved bliver vi bedre skikkede til at gøre hans Gerning.

Naar vi saa har set tilbage med Tak for, hvad der blev givet os, og med Bekendelse af vor egen Ringhed, da lad os vende Blikket mod de kommende Dage og lad os først og fremmest bede vor himmelske Fader om at lede de Mænd, som nu skal træffe de store Afgørelser ved Fredsslutningen, at det virkelig kan blive en retfærdig og varig Fred, præget af Ønsket om at øve Ret og vise Retfærdighed, en Fred, der ikke i sig bærer Spirer til nye Kampe. Lad os ikke mindst i vor Bøn bære vore Landsmænd i Sønderjylland frem for Gud, lad os bede om Lindring for deres Smerte, lad os bede om, at ogsaa hos dem den gode og retfærdige Afgørelse maa ske.

Men samtidig med, at Adventsklokkerne saaledes ringer til Fred og samler Guds Menighed til Bøn og Paakaldelse, saa kalder de til Arbejdet, til Tjenesten i et nyt Kirkeaar, i hvilket det vil kendes, at vi staar overfor en ny Tid med Ændringer i Folkenes Kaar, saa store og afgørende, at der ikke længe er set noget lignende. Da gælder det ikke mindst for den kristne Menighed og særlig for dens Ledere, „Ordets Forkyndere, at vi paa den ene Side forstaaer vor Tid og ikke forveksler det omskiftelige med det blivende og tillægger det omskiftelige en Betydning, som kun hører det blivende til; men paa den anden Side og fremfor alt, at vi midt i alt det forgængelige kan forkynde det gamle Budskab om Frelse fra Synd og Død „uden Indblanding af Menneskeærdomme,“ som det hedder i vort Præstevielsesritual.

Jeg vil her henlede Opmærksomheden paa et enkelt Punkt. Den Menneskehedens Splittethed og Delthed, som fik sit frygtelige Udtryk i Verdenskrigen, virkede ogsaa ind paa Guds Kirke paa Jorden, til dobbelt Beskæmmelse for os, hvis Herre i den Nat da han blev forraadt, bad for sine Venner, at de maatte blive et. Ingen bør kunne være i Tvivl om, at naar det gik saa ilde som det gik, da var en af Grundene den, at den kristne Kirke i saa ringe Grad havde lukket sig op for Guds Ord og Aand, og saa lidt havde formaaet at omsætte det læste til Liv. Her bliver da kun et at gøre, at prøve paa at gøre det bedre i Fremtiden.

Nu er dette ikke Stedet til at komme ind paa, hvad der i den nærmeste Tid kan og skal gøres fra de Kristnes Side for at hele de Saar, som Krigens har bibragt Folkelagene, og for atter saavidt muligt at bøje det skille

(Sluttes paa 6. Side.)

- DE NY SALMEBØGER:**
- Nr. 30. Sort Marokko, Guldsnit, \$2.50.
 - Nr. 30 U. T., samme — Uden Tekster, \$2.25.
 - Nr. 28. Læderbind, Guldsnit \$2.00.
 - Nr. 23. Stærkt presset Shirting, \$1.25.
- Dan. Luth. Publ. House.